

dicitur potestat, ut Dei auctoritate disoluvi possit, & sicut Christus eidem sua Ecclesia potestatem reliquit dispensandi in yoto professionis, quod est magis vinculum, sicut etiam ad meliorem fidelium gubernationem hujusmodi potestatem reliquit dispensandi in Matrimonio, gravi interveniente causa. Et per hoc patet ad fundamentum prima sententia negantur posse Pontificem dispensare ad disolvendum Matrimonium ratum, eò quod nequeat dispensare in iure naturali, & divino, nam fatus dicitur ei non posse Ecclesiæ auctoritate humana, sed fatus divina fuit à Christo Domino concessa. Addimus tandem, iustam regiam, & gravem intervenientem causam. Et per hoc patet ad fundamentum prima sententia negantur posse Pontificem dispensare ad disolvendum Matrimonium ratum, eò quod nequeat dispensare in iure naturali, & divino, nam fatus dicitur ei non posse Ecclesiæ auctoritate humana, sed fatus divina fuit à Christo Domino concessa. Addimus tandem, iustam regiam, & gravem intervenientem causam, non licet; & ab eo peccato, sed etiam validè dispensare in Matrimonio ratum, cùm enim supponamus ex dictis etiam hoc Matrimonium ratum esse iure divino insolubile, ad summum ex justa causa dicere potestas illud disolvendi, sicut partitur requirentur in voti dispensatione, neque enim Pontifices ut auctoritate dispensativa in lege divina, quæ ex speciali concessione eius dispensatione hic, & nunc sufficiunt, nisi ut fidelis dispensetur in classificationem, & iusta interveniente causa, alias non ratificatur talis dispensatio a Deo, qui potestatem tribuit in adiunctionem, non in dispensationem, & destrucionem, & hanc opinionem, ut eutorem, & probabiliorum sequuntur Sanchez, Barbola, Averfa, Tancré, & ex his Iñigius, & Brancus, & eis non luhn contraria Juris afferentes infolubilitatem Matrimonii ratione juris humani; sed etiam contra quodam Theologos, qui licet fateantur esse iure divini naturalis, vel potissimum, dicunt tamen Christum concessisse absolutè hanc dispensandi potestatem Pontificem etiam sine causa, ne reliquenter locum perplexati. Quæ autem sint iuste huius dispensationis causa, varie assignari solent, ut magna inequalitas inter virum, & feminam, vel periculum magni scandali, vel danni inter coniugios, aut perpetua discordia inter coniuges ipsos, item impotencia consummandi post contractum, vel perpetuus morsbus alteri coniugii supervenientis, sed haec res prudenti iudicio dispensantis potius relinquenda est, ut diximus. c.

QUESTIO QUARTA.

De Sponsalibus Matrimonio previis.

Ante Matrimonium non solum Denunciations praemitti solent, sed etiam sponsalia, hoc est, promissio, & conventione contrahendi, non quidem quasi id necessarium sit ex natura Matrimonii, vel ius valore, aut ex precepto Ecclesiæ, ut de Denunciationibus dictum est, sed quia ad præventionem, & securitatem Matrimonii futuri hoc est utilis, & opportunitus, vel quidam moralis prævia dispositio ad illud, & dicendum sponsalia à verbo Spouse, quod est promissio, sed à spondendo, aut sponte promittendo, & significata sponteā promissione mutuum inter virum, & fœminam de Matrimonio in futurum contrahendo, sponsaliorum namque obligatio non contrahitur per formam desiderium, aut propotius Matrimonii contrahendi, nisi promissio intercedat, quæ mutua, & reciproca, unde sponsalia propria dicta, de quibus hic loquimur, definitur, quod sunt futurorum nuptiarum mutua promissio adducta Theologi Morales hanc aliam particularē signo aliquo sensibili expressa, quæ autem, & significata propter verba, aut figura, equaliter ad constituta sponsalia, differuntur illud, scilicet iuramentum est de Matrimonio sibi proposito. Ex quo patet delictum, quod veratur inter promissionem, quæ fit Deo per votum, & inter promissionem, quæ fit homini; promissio enim quæ fit Deo, sufficit, ut sit interna, cùm Deus patrem cor. 1. Regum 16. non verò sufficit, si sit homini, quia actus humano ab homine imperceptibilis, quæ sit actus merè internus, insurgere nequit obligatio cum alio.

Secundo est difficultas, an sponsalia clandestina sit valida & licita, sive àn sponsalia debent publice, ut possint validè & licite etiam clamantur. Non defuerunt ex Canonis, qui existent, quod sicut ad Matrimonii valorem requiriunt illa formularia, ut publice coram Parochio, & testibus contrahantur ex decreto Concil. Trid. ut supra dictum est, ita etiam requiriunt ad validitatem sponsaliorum, nam eadem ratio, ob quam Ecclesia olim prohibuit, & postea in Tridentino irritavit Matrimonium clandestinum, etiam in sponsalibus procedere videatur, ne scilicet, quicquam postquam uni promisit clam, & privatum impune deinceps promittat aut contrahat cum altera, dum prior promissio in facie Ecclesiæ non potest probari, & ob alia hujusmodi inconvenientia. Communis tamen sententia opposita docet ut diximus qu. 9. cit. art. z. nempe non esse de necessitate, nec de obligatione sponsaliorum, ut publice, sive coram Parochio, & testibus incantur, sed bene posse etiam clam, & private inter ipsos promittentes inire, non solum validè, sed etiam licite. Ita Sanchez, Lopez, Hurtad, Becanus, Rebello, Averfa, Coninchus, Brancus ex nostris, & alii passim. Fundamentum est, quia sponsalia clandestina neque irrita sunt, neque prohibita iure naturali, ut patet, neque also iure positivo de ipsi specialiter latet, quia si aliquo, maxime predicto, Tridentini, eo autem non irritatur, nec prohibetur, nisi Matrimonium clandestinum; ergo ad sponsalia extendi non debet, lex enim Tridentini, & probabilem tale Matrimonium est correctione & deliberatione procedat, quæ ratione non solum deliberata esse debet, sed etiam spontanea, ut excludatur promissio metu, vel fraude extorta, quæ non est valida, ut supra dictum est de Matrimonio ex metu extorta, quæ autem, & qualis deliberatio requiritur, & sufficiere, quæ ad peccatum mortale requiritur, & sufficiere, quæ ad peccatum mortale requiritur, & sufficiere, cùm enim sponsalia obligant sub mortali, pertinet plementum;

ARTICULUS PRIMUS.

Quæ, & quæ ad Sponsalorum valorem requirantur.

Primo convenient Doctores, ut diximus quæst. 9. cit. art. 1. ad validitatem sponsalia requiri, ut sponsales veræ, & ex animo promittant, & talis promissio sit libera & voluntaria, quia sponsalia obligationem inducent, vis autem obligandi ex voluntate oritur, ac proinde est promissio libera esse debet, & voluntaria, ac etiam deliberata, non enim ad inducendam obligationem est sufficiens, nisi ex plena advertentia & deliberatione procedat, quæ ratione non solum deliberata esse debet, sed etiam spontanea, ut excludatur promissio metu, vel fraude extorta, quæ non est valida, ut supra dictum est de Matrimonio ex metu extorta, quæ autem, & qualis deliberatio requiritur, & sufficiere, quæ ad peccatum mortale requiritur, & sufficiere, quæ ad peccatum mortale requiritur, & sufficiere, cùm enim sponsalia obligant sub mortali, pertinet plementum;

nam consuetum est inter fideles, ut sponsalia coram Parochio celebrantur, & interdum inter soles contrahere volentes nullis aliis praefentibus, vel consilia perfringuntur, utper quæ re tam contulit debent cuique Diocesis consuetudines, & leges particulares. Hinc ad fundamentum opposita sententia negatur assumptum, quod eadem ratio prohibitionis procedat de matrimonio clandestino, & de sponsalibus, nam matrimonium clandestinum à Tridentino prohibitum est ad adulteria vitanda, loebant enim aliqui, spatio priori matrimonio clam initio, publicè aliam ducere, & cum ea in perpetuo adulterio vivere, cum enim de priori matrimonio Ecclesia non constaret, ad secundum cogebat, quod erat adulterium coram Deo, unde matrimonio maximum aderat periculum, quia post unum matrimonium contractum omne aliud subsequens erat invalidum, hoc autem periculum non habet locum in sponsalibus, nam matrimonium contractum, prioribus sponsalibus cum alia contentis, validum est, quanvis illicite contrahatur cum injurya prioris sponsa, & pro missione, ut fatus declaratum est loc. cit.

Tertio, quamvis Doctores convenient ad validitatem sponsaliorum requiri, ut contrahentes saltuæ etatis annua fœminam explerent, quia usus rationis, & libertas se patet incepere solet regulariter loquendo, & secundum communem nature cursum, ut constat ex cap. Littera. 4. & cap. Accesse de definitione impuberum adhuc tamē difficultas est, an ad valorem sponsaliorum requiri sit septenium mathematicè compleatum, & planè si apponatur, frustratoria omnino nullus fuit lex de etate septeniorum annorum, siquidem sufficeret quæcumque etas, in qua usus rationis aderet, & ad nihil prolixus predicta iuris dispensatio defiverit, quia si malitia supplet etatem, sponsalia eodem modo fuit, aut non fuit valide, sive ad septenium ad valorem sponsaliorum necessaria requiri septenium mathematicæ compleatum dientes etiam ante posse tam validè, quam licite iniuri sponsalia, & satis esse, si puer sit proximus septeniorum, eique pauci dies dicitur ad illud comprehendendum, pro qua opinione citari solent D. Thomas Antonius, Victoria Vivaldis, Diana, & alii, quoniam fundamento est, quia in moralibus pueri pro nihilo reputatur, & quod parum dicitur, nihil distare videtur; unde qui proxime complectur est septenium, moraliter habetur, ac si complexisse. Inimo volunt predicti Autores valere etiam sponsalia, quandocunque malitia etatem supplet, id est prudenter, & judicium rationis septenium prævenit, in praesenti enim materia malitia nil aliud significat, quam disferment, & usus rationis perfectum, & fundamento est, quia cum etiam in iure præscripta sit certa etas ad matrimonium valorem, tamen declaratur sufficiere minor etas, si malitia etatem supplet c. illis 2. de desponsatione Impub. & quod dicitur ad matrimonio debet parcer ad sponsalia extendi ex art. Oratio ss. de sponsalibus; ergo pariter sponsalia ante septenium valide contrahi poterunt quando malitia etatem supplet.

Communis tamen, & probabilior opinio ut diximus loc. cit. doceat vero requiri septenium compleatum ad validitatem in sponsalibus, ita Sanchez, Ponce, Coninchus, Tancré, Hurtad, Capensis Averfa, Brancus ex nostris, & alii passim. Ratio est, quia profectio ante annum 16. compleatum est irrita ex Trident. art. 24. c. 15. & Testamentum conditum ante annum 14. compleatum, est invalidum. Quis ss. ff. Qui testamento considerans, ergo similiter sponsalia ante septenium compleatum celebrata erunt invalida cum eadem sit utrobius iuris diffinitionis habent enim textus expressus in iure Canonico, in quibus hec pars præscribitur. Neque a militenda est illa exceptio, & limitatio valere sponsalia, si deficit tantum pauci dies ad compleatum septenium annum, dum enim ex iure ipso, expreso requiritur certus annus compleatus, jam deficit præscripta etas, si vel unius dies, unde committunt Doctores requiri etiam ultimum diem anni septimi faltum inchoatum, ut septenium dicatur compleatum, & sufficiens ad valide inchoandum sponsalia. Immo Hurtad, d. 1. diffic. 24. contendit non sufficiere ultimum diem septeniorum effi inchoatum, sed debere esse compleatum, quia quoque compleatus fit, non est septenium, mathematicæ compleatum, nec in indivisiibili consistens, idem fuit Brancus nostrar. diff. 27. art. 5. scit de tempore ordinacionis in Sacris certum est, inquit, quod nisi compleatus sit annus 27. & incepit. 22. etas non sufficit ex Conc. Trident. lss. 23. can. 22. & idem inquit esse de professione regularium, quia statuitur, ut professio non fiat ante 16. annum compleatum, & nisi dies ultimus anni 16. sit expletus, irrita efficit professio, quia re vera non efficit expletus annus 16. Veram Ponce, Averfa, Becanus, Capensis, & alii committunt dicunt sufficere, si ultimus dies anni septimi sit inchoatum, licet nondum totus effluxerit, quia in rebus favorabilibus id sufficit quia fuit testamentum, contractus matrimonii, & sponsaliorum, & ita in favorem Testamenti statutum est, quæ etas ss. de Testamentis, & idem sentiendum est tempore ordinacionis in Sacris, & Religiosis professionis, quoniam enim rigororum videtur mathematicum illud comple-

mentum; ed enim ipso quod ultimus dies effluxerit, licet nondum totus effluxerit, verè, propriè juxta juris statuum septeniorum compleatum dici potest, non autem si deficit dies pauci, dum enim ex iure ipso requiritur certus annus compleatus, si vel unius dies deficit, etas à iure præscripta, ut dictum est. Unde regula illa, quod parum dicitur, nihil distare videtur, non habet locum ubi terminus est à iure præscriptus, neq; pro nihilo reputatur illud parum, quod iure ipso exigitur, nec moraliter in iure habetur, ac si complexisse annum, si deficit pauci dies, & unus solus ad comprehendendum septimum annum, sed oportet, ut saltem sit inchoatus ultimus dies talis anni, etiam si nondum totus effluxerit. Et iuxta hunc dicendum modum regulam maximam aderat periculum, quia post unum matrimonium contractum omne aliud subsequens erat invalidum, hoc autem periculum non habet locum in sponsalibus, nam matrimonium contractum, prioribus sponsalibus cum alia contentis, validum est, quanvis illicite contrahatur cum injurya prioris sponsa, & pro missione, ut fatus declaratum est loc. cit.

Quarto neque admittenda est alia exceptio, & illimitatio, ut rufescamus i. c. valere sponsalia ante septenium, si malitia supplet etatem, ita probabilius tenent Abbas, Angelus, Roella, Valquez, Hurtad, Averfa, Brancus nostrar, & alii. Ratio est, quia ius talium exceptionem non apponit in sponsalibus: & plant si apponatur, frustratoria omnino nullus fuit lex de etate septeniorum annorum, siquidem sufficeret quæcumque etas, in qua usus rationis aderet, & ad nihil prolixus predicta iuris dispensatio defiverit, quia si malitia supplet etatem, sponsalia eodem modo fuit, aut non fuit valide, sive ad septenium a iure præscripto, fuit non. Neque ex eo, quod hæc exceptio in etate ad matrimonium requiri apostola fuerit, debet pariter extendi ad etatem in sponsalibus requisitam, ut urgantur Autores prima opinio non enim generaliter quod determinat, & statutum est in matrimonio, etiam de sponsalibus intelligi debet, ut de publicitate supra dictum est, nec specialiter in predicti casu eadem ratio exceptionis militat in sponsalibus, quia in matrimonio, nam etas sufficiens ad matrimonium definitur probabilitate ad generandum, quia si citius adveniat, minor etiam sufficiet etas, sicut defacto sufficiet in fornicata etas, duodecim annorum, cum in iure requiratur quatuordecim, & ita habetur eo c. de illis 2. de D. sponsi. Impub. ubi dicitur, quo ius sufficit ita etatē propter annos, quod carnali copula coniungi poterit, minoris etatis inutile separari non debet, & hæc est ratio, quia communiter assignari solet, cur ius canonicum eandem etatem in viris, & feminis ad sponsalia præscriptum, cum tamen diversam ad matrimonium exigat, nam ad sponsalia sufficit usus rationis, qui regulariter eodem tempore viris, & feminis obvenit septeniorum experto, ad matrimonium autem requiri poterit generandum, que tardius in viris reperiatur, ut docet D. Thomas qu. 45. art. 2. & 3. Responsione autem Sanchez, Ponce, Beccani, Capensis, & aliorum docentium, malitia etatem supplet c. illis 2. de desponsatione Impub. & quod dicitur ad matrimonio debet parcer ad sponsalia extendi ex art. Oratio ss. de sponsalibus; ergo pariter sponsalia ante septenium valide contrahi poterunt quando malitia etatem supplet.

Communis tamen, & probabilior opinio ut diximus loc. cit. doceat vero requiri septenium compleatum ad validitatem in sponsalibus, ita Sanchez, Ponce, Coninchus, Tancré, Hurtad, Capensis Averfa, Brancus ex nostris, & alii passim. Ratio est, id est prudenter, & judicium rationis septenium prævenit, in praesenti enim materia malitia nil aliud significat, quam disferment, & usus rationis perfectum, & fundamento est, quia cum etiam in iure præscripta in eadem quod carnali copula coniungi poterit, minoris etatis inutile separari non debet, & hæc est ratio, quia communiter assignari solet, cur ius canonicum eandem etatem in viris, & feminis ad sponsalia præscriptum, cum tamen diversam ad matrimonium exigat, nam ad sponsalia sufficiens ad matrimonium autem requiri poterit generandum, que tardius in viris reperiatur, ut docet D. Thomas qu. 45. art. 2. & 3. Responsione autem Sanchez, Ponce, Beccani, Capensis, & aliorum docentium, malitia etatem supplet adhuc validè sponsalia contrahere ante septenium vide rejectam art. 2. cit. num. 26. Quæ vero habilitas requiriatur ad sponsalia ineunda, convenient Doctores omnes illas folias personas ad sponsalia habiles esse, inter quas matrimonium constituta potest, adeo ut ad sponsalia eadem requiri habeat, quia ad matrimonium, sponsalia namque sunt futuri matrimonii promissio, id est inchoabiles ad matrimonium, sponsalia sufficiens ad matrimonium, inhabiles quoque ad sponsalia sufficiunt.

Quinid tandem est difficultas, an efficit peccatum mortale, si quis sponsalia contraheret ante legitimam etatem à iure præscripta. Affirmant aliqui, quod deducunt ex c. 2. de Despons. Impub. ubi distinet inhibetur, ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad etatem legibus, vel Canonibus præscriptam non perverterit, coniungantur, nisi forte aliqua urgentissima causa intervenient, quia distracta inhibito vim præcepti continet, unde qui contra eam facit, videtur peccare mortaliter, & in re grave. Verum loc. cit. in fine articuli negant sententiam probabiliter confirmens cum prædictis Autoribus Sanchez, Tancré, Coninchus, Ponce, Hurtado, Averfa, Beccani, Capensis, & alii. Ratio est evidens, quia pueri autem legitimam etatem sponsalia contrahere nequeant, nisi contrahant ante ultimum rationis, ut constat ex dictis, sed ante ultimum rationis peccare non possunt, saltem mortaliter; ergo contrahendo ante legitimam etatem non peccant. Quod si pueri ante septenium plenum rationis ultimum habere supponantur, & promittant inter se matrimonium, neque per hoc adhuc dici possunt peccare, licet non possint adhuc sponsalia perficere, quia promittunt sibi quantum possunt humano modo, & valebit promissio quantum in ea infantili etate valere potest per modum simplicis promissio, unde neque subiectum impedimentum publice honestatis ab Ecclesia institutum, super quod cadit ius Ecclesiæ, ut sponsalia non valent ante completum septenium. Ad fun-

damentum oppositæ sententia dicendum est textum illius juris Canonici de matrimonio intelligendum esse, non de sponsalibus, ut exponit Panormitanus eum alios Canonistis, loquitur enim de conjugione, non de promissione, ut liquido constat ex illa particula *conjugans*, sponsalia autem non sunt conjugationis promissio, cum res sit penalis, & prohibitoria, ultra proprium sensum, & significarum exendi non debet.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quam obligacionem sponsalia inducent.

71 C onvenient Doctores, ut diximus q. cit. art. 3. ab initio sponsalia valide obligatae in foro conscientie sub mortali, ita ut ex promissione illa mutua inter virum, & mulierem; sive privatum, sive in faciem Ecclesie facta oritur obligatio sub peccato mortali ad illam ex parte utriusque adimplendam, contrahendum, scilicet, matrimonium, & matrimonium adhuc esse hanc obligacionem, si sponsalia fuerint juramento firmata, ita habetur in iure cap. ex litteris & cap. Requisitus de sponsalibus. cap. De sponsalib. & cap. De conjugali 26. quod in locis obligatio gravis infinitum inter ipsorum ad matrimonium contrahendum, accepit adeo sub culpa mortali. Accedit etiam ratio ex ipsa re natura, ex vi ipsius contractus promissori deducta, quia ex contractu oritur obligatio iustitia sub mortali, quando materia est gravis, & constat ex dictis supra disputat. De contractibus; haec enim est natura, & vis contractus, qui est mutuus, & onerosus ex utraque parte, ut graviter obliget ex suu observatione, sed ipsa sponsalia sunt contractus mutuus, & onerosus inter sponsos in materia gravi, ita ut iustitia agat, & gravem injuriam inferat alteri parti illa pars, quae resipicit, & recusat adimplere promissa; ergo &c. Diximus autem loco citato sponsalia obligare sub mortali per se loquendo, & quantum est ex natura ipsorum, quia aliquoquin ex iusta causa, & justo modo potest esse licet resipicit, si iniuriam ex adimplitione promissione, fivit ex matrimonio praevidetur securitatem aliquod grave malum, vel magnum scandalum, ut graves rixas inter patentes contrahendum, vel aliud grave incommunitum, etenim iustitia non obligat ad faciem malum, sed autem malum celebrare matrimonium cum scandalio aliorum, in hoc inquit, Doctores omnes convenient, sed in pluribus alii disperferunt, quod hic dicitur resipicit resolventa ex dictis loc. c.

72 Primo dubitatur, an sponsalia obligant etiam in foro extero; ita ut ad implendum promissum matrimonium possit. Iudex Ecclesiasticus compellere sponsum in iustitia a sponsalibus redendum. Aliqui dixerunt tunc solus esse cogendum, quando sponsalia iuramento firmavit, quod deducitur ex cap. Ex litteris de sponsalibus, ubi Pontifex referens compellendum esse promissorum per confirmatum Ecclesiasticum, si promissum iuramento firmaverit, quia contra iuramentum venire periculum est, ita Soto, Vigenes, Bart. Ledefina, Tabiena, & alii nonnulli. Alii vero afferunt non esse cogendum, etiam iuramento sponsalia firmaverit, sed tantum esse monendum, & si monitis non acquiescerit, relinquendum, quod probant ex cap. Requisitus de sponsalibus, ubi Pontifex expresse definit, multo rem, etiam que cum iuramento promisit, monendum esse posse, quam cogendum, quia matrimonio debet esse libera, & coactiones solent habere difficiles exitus, ita Angelus, Armilla, & pauci cuncti alii. Communior ratione opinio docet, ut diximus loco citato per se loquendo iustitia a sponsalibus resipicit, petente parte, debere, primo admoniri, & si nolit parere, per cepturas, & alia iuris remedia cogendum esse, fivit sponsalia iuramento confirmata fuerit, fivit sola fiducia firmata, ita Sanchez, Ponce, Tancred, Averfa, Calpenis, Beccanus, Cannich, Hurtad, Brancatus nosfer, & alii pauci, qui tamen adhuc aliquando per accidens non esse cogendum, quoniam sponsalia sunt iurata, quando minima ex matrimonio timentur prudenter malus exitus. Et quidem quod per se, id est, periculum exilio malis exitus, & gravis incommunitum, cogendum est quando sponsalia sunt iuramentum firmata, satis pacet ex cap. cit. ex litteris & ratione constat, quia ad Judicem praesertim Ecclesiasticum spes facta, iuramento obstrictum cogere ad iuramentum iusplacitionem, cum ejus violazione nimis Deo inferatur iurita. Et tamen quod cogendum sit, si iuramentum non praecepsit, sed sola fide sponsalia fuerint firmata, evidenter ratio convinet, quia contraentes sponsalia tenentur servare fidem ex iustitia, & ad Judicem compellere spectat, ut unicus petenti, quod fuisse est redditus debitor ex iustitia. Neque obstat cap. cit. ex litteris, ubi cogendum dicitur qui iuraverit non enim ob id negat obligationem ex sponsalibus ortam, ut sic, non solum, ut Judex compellat, sed solum iuramentum adducitur pro causa, quia erat suf-

ficiens, & major, quam sola sponsalia promisso. Neque sequitur invalidum eum matrimonium contrahere, qui metu excommunicationis ad id compellitur, nam metus excommunicationis pulce incusus, ut praesenti suppontur, non cadit in confitentem virum, & non sequenter matrimonium non irritat. Et quod adducitur ex cap. Requisitus, ubi dicitur sponsalia tamen monendum esse potius, quam complendam, intelligitur de compulsione, seu coactione extraordinaria, quia ex matrimonio extraordinarie coactio exitus difficiles frequenter evenit. Ehoc etiam advenit in cap. ex litteris, ubi dicitur nolentem complendam esse, nisi rationabilis causa obter, qualis est prudens timor mali exitus, nam existenta huiusmodi rationabilis causa, quod ad praedicta mala extendi potest, complendus non erit. Ex quo probata manet altera pars asserta, nam non per accidens, quando, scilicet, timerit periculum malum exitus, non sit cogendum resiliens ad implenda sponsalia etiam iurata; & ratio est, quia minus malum sepe permettunt etiam ad vitandum magis, ut magis malum est scandala, & perpetuas rixas, & inimicitias oriri, quam sicut sponsalia frangit ergo quando ex matrimonio coacto malum gravius timerit, quam si non implice sponsalia, ut quando clementer perpetuit rixa, aut uxoris detrectio, nolens non sit cogendum, hoc minus malum permitti potest, ut illud magis evitetur.

73 Secundo dubitatur, an ex sponsalibus subordinatur nova matrinitas præfornicationem in actibus carnalibus sponteum cum aliis personis. Affirmant plures sponsalia addere fornicationem sponte, aut ipsi cum alia persona novam malitiam iustitia specie distinctam, & in confessione necessario explicandam. Ita Sanchez Conchitius, Hurtad, Tancred, Diana, Filiius & alii, quorum fundamentum est quia sponsa per sponsalia sua mutuo reddunt ius iustitia ad corpora; ergo violatio corporis promissi sponsi, vel sponsa est iusta, scilicet, contra ius, quod quilibet sponsus habet in corpus alterius. Negant alii sponsalia novam superaddere malitiam fornicationi, qui proinde dicunt hanc circumstantiam non mutare species necesse esse. Necessaria Confessione aperiendam. Ita Ponce, Merarius, Calpenis Brancatus nosfer, & alii communiter, quia opinio nem, et diximus esse probabilem. Ratio est, quia peccatum iuramenti adulterii non est, ut deducitur ex ejus definitione, quam D. Anguita assignat lib. 2. de adult. conjug. & habet et c. causa 35. quod *Adulterium est alieni iuris iustitiae*, & etiam Iudiciorum ex. Non mehaberis, ubi super Exod. & 29. sic habet: *Speculator adulteriorum iuris*, qui pater suam ad adulterium accedit, si ex iuram omnia jura loquerentur, que statuunt adulterium cum esse, qui habentes uxorem alteri committetur, & est contra, unde adulterum dicitur quod ad alterius torum accusatur; sed sponsalium tantum aliqui eam accipere in uxorem non eam adhuc habet iuratum, & sponsales non habentes unum torum; ergo culpa eorum eumalit non est adulterium proprium loquendo de adulterio, & accedit ad sponsalem futuro cum alio non violat alienum torum, ac proinde ne adulterium committit. Deinde nec committetur alia iuritatis, quia sponsalia substantia in eo consistit, ut sponsales futuro tempore matrimonium mutuo promittant contrahendum, & ad id se obligent; sed dum cum alia personae fornicantur, contra hanc obligationem nihil faciunt, nec alter quod hoc ludit ius alterius, quia illa fornicatione non obstante semper talis obligatio manet, & voluntas implendi promissum est ergo &c. Hinc ad fundatum alterius sententia neganda est consequentia, quia illud non est aliud, quam ius in uno habent aliud aliquando in conjugem, & acquirendi dominium corporis ejus, quod ius nec tollitur, nec violatur per fornicationem, quia plane ei fatisficeret, dum alteri est in conjugem tradet. Cum igitur sponsus, vel sponsa ex vi sponsalium suum corpus, ius in illud alteri non dederit, sed tantum promitterit, iuritiam contra promissum non commitit, si illud alteri ad fornicandum committit, si promitterit alteri agrum vendere, interim illum alteri commoderet etiam ad dannificandum, nullum obid injuriam promissario facit.

74 Tertio dubitatur, an qui prius votum simplex casitatis, vel Religionis emisit, & pueram defloravit cum promissione matrimonii, teneatur ad matrimonium, vel potius ad votum. Et difficultas procedit, quando Virgo voti signata erat, quia si confitentia est, nulla erit obligatio eam duendam immo nec refaciendi damnum illatum, quia mala fide permisit damnum illud fibi in se. Primum opinio docet votum casitatis, vel Religionis impedit obligationem duendis defloratam, ac prouidit deflorantem teneri voto. Ita Navartus, Rodriguez, Vivaldus, Layman, Hurtad, Diana, & alii. Ratio est, quia per votum prius Deus acquisivit ius, quod non potest vovens propria auctoritate tollere suscipiendo flatum voto contrarium. Tum quia predictus non tenebat illam ducent ratione promissum, ita

sunt nullus, ut pote rei illicitæ ratione voti præsuppositi, neque tenetur ratione damni illati, quia hinc satisficeri potest constitutio doris, aut alter. Alia opinio docet votum simplex casitatis, aut Religionis non impedit obligationem duendis illam ex animo confitentis. Ratio est, quia ex voto oriatur sola obligatio speclans ad virtutem Religionis, ex sponsalibus vero obligatio rigorosa iustitia quæ arctior, & strictior est. Tum quia promissio voti ad Deum fuit mere liberalis, at promissio sponsalium ad alteram fuit onerosa cum reciprocitate, ut patet de omnibus aliis contractibus conditionalibus, ubi intervenerit pactum, & illi conditio, do, ut des, vel facio, ut facias; nam in his contractibus, ubi alter ex suis parte impletivit, tenetur etiam alter implere, quoniam sicut contractarit, quia ex iustitia vere contrahere tenetur; justitia autem commutativa non tantum petet redi, & equaliter, sed interdum, ut idemmet redatur, ut si quoniam furatus es, non satisfacis reddendo pecuniam, nam unum pro alio creditor invito redidi non potest. I. & ceterum perscrutari in hoc casu intervenit perfectus contractus, scilicet, do, ut des, vel facio, ut facias; ergo cum pueri promissione non impletivit tradendo corpus suum innitens promissione Matrimonii, si se deforstandit dedisset, tenebat fictus promisor implere ducent eam, & adhibendo consentium ex iustitia debitum, non quidam ratione damni illati, ut prima, & tertia opinio dicebat, quia nullum damnum illatum est virginis sub tali conditione conscientie, sed iustitia contractus, & pacti init. Et hoc ibi afferendum esse diximus, quoniam sponsores disponit scilicet, ut regulariter contingit, quando defloratione non caute facit a viro, aut ab eo publica, virgo est infamata, non cessat ipso facto voti obligatio, sed emergit sufficiens causa peccata, & obtinet dispensationis, qua obtinat tenetur illam ducent de ratione secunda opinio, quia scilicet, votum non obligat cum damno notabilis debiti alteri ex iustitia. Et hoc afferendum est, quando nascitela sit satisfactio, non enim semper est necessaria, ut nota Hurtad, difficultas, tunc, scilicet, quando deflorata non est infamata a viro, & quem bene nubet, si non est deflorata, & quando est necessaria, ut cum non potest esse bene nubere, tum satisficeri potest per confirmationem doris sufficientem ad rectificandam damnum per deflorationem illati, & universaliter loquendo impleri potest, ac debet votum casitatis amissum abique damno deflorata; quando alia via, quam ducent eam potest ei satisficeri, ut pote potest. Quando autem non potest alia via satisficeri, nisi eam ducent, erit obligatio eam dicendum, & tunc votum obligabit quod impletendum debet coniugalis, etiam si quod peticionem oblitus, & quod alios actus. Quod si, ad tollendam omnem dubitatem, & scrupulum, peratur in tali casu, & obtinetur voti dispensatio, ut consilium iudico, tunc votum penitus evanescet tanquam redditio debiti coniugalis, quoniam quod peticionem, & alios actus.

75 Quarto dubitatur, an qui defloravit virginem spe ficta promissione Matrimonii eam ducent tenetur, in qua difficultate convenient Doctores, quod si fictus promisor signa dedit, quibus prima insufficiens agnoscere potuit subfictio dolus promissio, vel ipsa agnoscendi inqualitatibus conditionis ex veritate interpellat, vel suplicata est ficta Matrimonium promitti; in eo casu non tenetur fictus promisor ad promissionem impletandam, quia ex mera sua voluntate confitent, & decepta non fuit, nec tenetur ratione damni illati, quia volenti, & scienti nulla fit iurita. Quod si secunda insufficiens agnoscere non potuit subfictio dolus, & confitent decepta, & spe ficta promissio impletuta, convenient etiam Doctores eum, qui si puerum defloravit, teneri aut ad eam ducentum, aut ad satisfaciendum damno deflorationis, etiam autem difficultas, an teneatur determinate ad eam ducentdam in uxorem. Negant aliqui praesertim si disparsit fidei conditionis in nobilitate, vel iustitia, dicentes satisfacere constituendo ei dorem ad (up)plendum damnum deflorationis & ratio est, quia illi nullum incurrit obligationem ratione promissio, qui fuit omnino ficta, sed solutione ratione damni illati, ergo ad nihil amplius tenetur quam ad satisfaciendum damno illati, donec sufficiens addendo, ut nubat viro sibi simili in qualitate, & conditione. Ita D. Antonius, Bart. Ledefina, & alii nonnulli. Affirmant alii, & ratio est, quia si vere inutile damnum virginis contra eum voluntatem, que solum confitent sub conditione promissio vera, & non ficta; ergo tenetur ex iustitia eam ducent, quia quamvis damnum deflorationis potest pecunia compensari, non tamē iusta deceptio; nisi eam in uxorem ducent. Ita Sanchez, Vaquez, Tancred, Merarius, Beccanus, Capenis, Ponce, & plures alii. Alii tandem docent predictum teneri ex iudicante ad eam ducentdam in uxorem, quamvis sit multe nobilior illa; ex iustitia vero ad id non tenetur, sed satisfacere, si damnum deflorationis pecunia copabili, aut constitutione doris sufficientem, aut alter. Ratio prioris partis est, quia predicta promissio, quamvis volum verbalis, est vera promissio respectu hominis; ergo obligat ex fidelite ad flandum promissione Matrimonii. Ratio posterioris est, quia qui ita fide promisit, non tenetur promissione ipsa, aut contractu, aut ex iustitia; quia ea promissione noluit conferre ius iustitia; sed tantum tenetur ratione damni illati, quia inutile, utpote deceptione illatum est. Ita dicitur Hurtad, disp. 1. diff. 12. & quidam alii cum ipso.

76 Sed iam diximus loc. c. quod quoniam omnes iste opinio- nes sint probabiles, secundum tamem probabilius videtur, quod scilicet, qui sub ficta promissione Virginem defloravit, eam ducent tenetur sub mortalitate uxorem, nec damno illato iustificare constitudo ei dorem sufficientem, ut nubat viro simili in qualitate, & conditione. Ratio est, quia etsi fictus promisor non obligetur ex promissione, quia recipia non fuit vera promissio, sed promissio fictio; obligatur tamen ex iustitia commutativa, nimirum ex contractu at hanc iusticiam pertinente, ut patet de omnibus aliis contractibus conditionalibus, ubi intervenerit pactum, & illi conditio, do, ut des, vel facio, ut facias; nam in his contractibus, ubi alter ex suis parte impletivit, tenetur etiam alter implere, quoniam sicut contractarit, quia ex iustitia vere contrahere tenetur; justitia autem commutativa non tantum petet redi, & equaliter, sed interdum, ut idemmet redatur, ut si quoniam furatus es, non satisfacis reddendo pecuniam, nam unum pro alio creditor invito redidi non potest. I. & ceterum perscrutari in hoc casu intervenit perfectus contractus, scilicet, do, ut des, vel facio, ut facias; ergo cum pueri promissione non impletivit tradendo corpus suum innitens promissione Matrimonii, si se deforstandit dedisset, tenebat fictus promisor implere ducent eam, & adhibendo consentium ex iustitia debitum, non quidam ratione damni illati, ut prima, & tertia opinio dicebat, quia nullum damnum illatum est virginis sub tali conditione conscientie, sed iustitia contractus, & pacti init. Et hoc ibi afferendum est, quando nascitela sit satisfactio, non enim semper est necessaria, ut nota Hurtad, difficultas, tunc, scilicet, quando deflorata non est infamata a viro, & quem bene nubet, si non est deflorata, & quando est necessaria, ut cum non potest esse bene nubere, tum satisficeri potest per confirmationem doris sufficientem ad rectificandam damnum deflorationis & ratio est, quia ex mera sua voluntate confitent, & decepta non fuit, nec simplici animo confitent, contractus tenet, & fictus promissio promissum impletur tenetur, nec satisficeri, docem constitudo, nisi ipsa complectatur, & remittat. Unde addimus loc. c. in fine articuli non placere, quod ait Bonac. qu. 1. punct. 2. n. 7. plures res alios adducunt, virum in tali casu, non solu non teneri ad illam feminam ducentam, & neque ad eam dotandam, vir in tali casu illi in iuriam fecisse non confetur, cum feminam videatur sciens confessio. Non placet inquit, quia licet supponatur conscientia nobilioris disparitatis, adhuc bona fide id fecit, & simplici animo inducta spe futuri Matrimonii ob aliis similes casus fecitos, quare contractus adhuc tenet, & fictus promissio non tenetur implere promissum ratione contractus, & pacti init.

77 Quinto tandem dubitatur, quid dicendum sit de ficta Matrimonio promissione quod vim obligandi, quam difficultatem traximus quod. cit. art. 4. ubi diximus in promissione Matrimonii triplicem est, polle voluntatem, unam promittentem, alteram obligandi se per promissionem, tertiam impletendi quod promissum est, & sic e contrario tribus etiam modis promissione ficitur fieri posse, primo quando quis exterior, & verbaliter promittit, interius vero animum promittendi non habet, secundum ita animus promittendi, non tamē se obligandi, tertio si promittit animus habet promittendi, & se obligandi, non tamē promissum implendi. Et diximus loc. c. in fine articuli non placere, quod ait Bonac. qu. 1. punct. 2. n. 7. plures res alios adducunt, virum in tali casu, non solu non teneri ad illam feminam ducentam, & neque ad eam dotandam, vir in tali casu illi in iuriam fecisse non confetur, cum feminina videatur sciens confessio. Non placet inquit, quia licet supponatur conscientia nobilioris disparitatis, adhuc bona fide id fecit, & simplici animo inducta spe futuri Matrimonii ob aliis similes casus fecitos, quare contractus adhuc tenet, & fictus promissio non tenetur implere promissum ratione contractus, & pacti init. Alii tandem docent predictum teneri ex iudicante ad eam ducentdam in uxorem, quamvis sit multe nobilior illa; ex iustitia vero ad id non tenetur, sed satisfacere, si damnum deflorationis pecunia copabili, aut constitutione doris sufficientem, aut alter. Ratio prioris partis est, quia predicta promissio, quamvis volum verbalis, est vera promissio respectu hominis; ergo obligat ex fidelite ad flandum promissione Matrimonii. Ratio posterioris est, quia qui ita fide promisit, non tenetur promissione ipsa, aut contractu, aut ex iustitia; quia ea promissione noluit conferre ius iustitia; sed tantum tenetur ratione damni illati, quia inutile, utpote deceptione illatum est. Ita dicitur Hurtad, disp. 1. diff. 12. & quidam alii cum ipso.

78 Sed iam diximus loc. c. quod quoniam omnes iste opinio-

generi promissionis factæ, verius, & probabilius est promissio-
nem Matrimoniū externam follis verbis, & oretus factam, ab-
que animo o' premittendi non sufficere ad sponsalia; & in foro in-
terno non obligare Ita Sanchez, Tancered, Coninch, Meratius,
Becanus, Caspelin, Averla, Brancatus noter, & communior, &
probabilior sententia, qua probatur exactione cœractus, sequi-
dem contractus, seu pactum effectu alij ex duorum conuenientiis
& confirmatione ex l. 1. fide Patis, sponsalia vero sunt versus con-
tractus, verumque pactum; ergo impossibile est ut subfalsa
fine intentione promittendi, seu confidensi interno ideo dic-
tum est supra, si sunt ab imputib[us] infra sepiem efficiuntur
ille irrita, & nulla ex defectu conuenientiis ex c. *Listras*, &c. *Contine-
batur*, de Despon. Impub. Confirmatur a pari de voto, &
Matrimonio ipso, si enim in his deficit intentio yovandi, &
contrahendi, ipso facto nulla sunt, & nihil sit in foro interno, li-
cet Ecclesia in externo præsumat esse verum votum, & verum
Matrimonium. Dicimus cum Valquez, Ponce, & aliis o' possumus
sentientibus promissio, quamvis rautant exterior, & verbalis
est vera promissio refecta homini, qui cor non inuetur; ergo
est valida obligandum. Respondebit hoc probare tan-
tem, ut diceamus, quod talis promissio vera reputaretur in
foro externo; & talem Ecclesia esse præsumat, non tam
probat, quod vera, & legitimam esse in foro interno, de quo
hic loquimur, ut solum declaramus i.e.

ARTICULUS TERTIUS.

*Quibus modis, & quibus de causis Sponsalia
dissolvantur.*

Primò, quia contraactus sponsalitius non est natura sua indisolubilis, fuit conjugali, ut habetur cap. 2. de sponsalibus, convenient Doctores omnes, tunc Theologi, quam Canonitis, ut diximus disput. 7. cit. quest. 10. obligacionem in sponsalibus contractam aliquando cessare, & dissolvi posse ob aliqua impedimenta supervenientia, fuit objecsum aliquam causam, cum enim in sola promissione de futuro constituta, potest omnino dissolvi, ita ut promissio obligatio ceseat, dicimus quod sponsalia pluribus modis dissolvi posse, quorum precipios, & magis ordinarios hic breviter referimus ex dictis loc. e. Itaque in primis sponsalia dissolvi possunt per mutuum consentium, & mutuum ipsorum sponorum remissionem libere factam; & ratio est, quia contraactus hic natura sua dissolubilis est, ut diximus, contractus autem dissolubilis ex voluntate contrahentium dissolvi potest, res enim per quas naturam, per eadem dissolviatur, ut patet ex regulis generali omnium contractuum, & obligacionum, que sumuntur ex cap. 1. de Regulis iuris; & idem discedunt etiam sponsalia fuerint juramento firmata, quia cum materia iuramenti, in quam cadit, sit promissio tacta homini, altero pronitionem remittente, cessat obligatio iuramenti, que in illa fundabatur, cap. Debetures de jurejurando. Hoc autem totum de sponsalibus puberum intelligendum est, ut diximus loc. cit. non autem impuberum, in puberes dicuntur pueri, qui annum atatis 14. non attingunt, & pueri non attinentes 12. & consequenter puberes dicuntur, qui 14. annum jam attigerunt, & pueri, quae ann. 12. Quod igitur sponsalia inter impuberis inita fuerint, vel ambos, vel unum puberem, & alterum impuberem, non possunt impuberis sua voluntate resistire, & sponsalia rescindere, antequam ad pubertatem perveniant, sed solum possunt statim, ac puberatum attigerint, si definitum est in cap. De illis, 7. de sponsal. Impub. cuius dispositionis hec ratio fuit, ut innaturatius in puberum occurriat, qui ob eam sequi contraheret, & dissolveret, tunc quia, ut si forte minus prudenter obligaverint, postmodum obligationem excutere, cum ad maiorem etatem pervenerint, & ubi rationis magis capacem. Unde sponsalia ante pubertatem inita non habent vim simpliciter obligandi ad contrahendum in pubertate, sed habent vim ligandi, ne interior alia sponsalia inveniatur, & inducent publice honestatis impedimentum: Et si impuberis, qui sponsalia contractavit, se habeant, ut usus praxis ad pubertatem perveniat, quam alter, non possunt sponsalia dissolvi, nisi alter quoque ad pubertatis annos pervenire, & habetur ex eodem cap. cit. De illis.

80 Secundo convenient Doctores sponsalia quoque dissolvi per Religionis ingressum, quod etiam intelligendum est, si fuerint iuramento firmata, ut diximus quest. 18. cit. artic. 1. quia cum iuramento sit in confirmationem sponsalium, cessante sponsalia obligatione, cellulam etiam iuramento obligatio, Sed non eodem modo rem declarant, aliqui enim dicunt sponsalia non dissolvi per Religionis ingressum, nisi promissio secuta, ac proinde si sponsalis tempore Novitatus Religionem deserat, teneri ad fidem fervandam, nam ingrediens Religionem non statim cedit iuri suo, sed sub ea conditione, si profulus fuerit, sponsalia namque per ingressum Religionis dirimi dicuntur, quia et mors quedam spiritualis, et non est mors spiritualis Religionis ingressus, nisi facta professione. Ita Durandus Pandanus, Viguritus, Veracrus, & Armilla. Alii vero communius, & probabilis existimat sponsalia dirimi per solum Religionis ingressum alterius sponorum, etiamque professionis non emitta, ita enim deducitur ex cap. Ex publico de Conversione conjugatorum, ac proinde manentem in faculo posse statim aliud Matrimonium contrahere, & à fide priorum sponsalium omnino solutum esse, ratio est, quia eo ipso quo quis Religionem ingreditur, fatis se declarat sponsalibus renunciare, siquidem in eo notabilis fit mutatio status, nam vulgo magnus confutur deinde Matrimonium inter eum co. qui fuit Monachus, aut clericus, que fuit Monialis; ergo manens in faculo liber est ab obligatione. Ita Navarrus, Soto, Ledeferry, Sylvester, Angelus, Sanchez, Averfa, Beccanus, Lotetus, Bonacina, & alii passim. Rufus aliqui volunt sponsalia per Religionis ingressum penitus dissolvi ex parte utriusque sponsorum, tam scilicet, ex parte ingrediens Religionem, quam ex parte manentis in faculo, ita ut hic ne liber ad aliud Matrimonium contrahendum, & ille si à Religionis egredietur, sit etiam liber ad contrahendum cum alia, Ita Sapcez, Tranced,

Her

Quæstio VI. Articulus III.

479

Henriquez, Bonacina, Recanati, Stephanus à S. Gregorio, & alii. Ex adverso autem probabilitate temere tali quamplures solvi quidem statim sponsalia ex parte remanentis in sculo, ita ut ipso sit liber ad aliud Matrimonium contrahendum; non tandem statim folvi ex parte alterius Religionem ingrediuntur, sed hunc adhuc obligatum manere, ut si forte egrediatur, & altera pars eum acceptet, tenetor adhuc cum en contrario. Ita Ponce, Coninch, Hurtad, Rebellus, Averfa, Capenfis, Brancatus ex nostris, & plures alli. Et quidem statim dissolvi sponfalia ex parte maneris in sculo concedit ab Authoribus etiam oris acceptat rem alterius, tanto ergo magis poterit Deus acceptare rem alteri promissam, & adiuv non collatum; major ergo est falsa, quando prior promissio est obfacilius implendi per factorem statutum ob rationem allatum; in aliis vero promissiobibus, que perfectiori statuti non obstant, quales est in argumento alignata, & similes, est vera illa doctrina, & Deus tales rem alteri promissam accepta, quia promittens conditio- nalem habuit intentionem de non stando contractu, si vellet ut divino privilegio solvendi illum Deo se dedicandi. De quo alia vide plura loc. cit.

parte manequis in sculo concedit ab Authoribus etiam prima opinione, & scilicet probatur, quia quando sit notabilis mutatio status in altero sponorium, cessat obligatio sponsalium in quantum sententia; nam contractus sponsalium haec ne conditionem tacitam involvit, nisi sit notabilis mutatio status; hec autem in situ alio occurrit, nam integrum Religiosum notabilis mutatio status sit in persona ingrediente, ut dictum est, adeo ut Religiose egrediens fiat mortaliter minus aptus ad nuptias, quia magnus decessus confutetur inire Matrimonium cum tali ob-
stante gravem levitatem, & inconstitutio ostensam in egressu, &
permanens in sculo cogitur expostare, an alter profectetur,
quod est non gravemergere, &c. Quod autem non solvantur sponsalia statim ex parte alterius, qui Religiose ingreditur, sed adhuc maneat obligatus, si & Religiose egrediatur, ad fidem reverandam, & cum can contrahere, que remanet in sculo, si parata sit eum acceptare, probatur, quia non sit liber jure aliquo positivo, cum nullum tale extet; neque ita ingressus ipso, quia professionem potest egredi; ergo si egrediatur, & alter velit, tenetur adhuc stare promissi, non enim ratione consonum est, ut qui retrocedat, gaudent favore Religiosum, sed ut ad sculum re-deat cum antiquis obligationibus, & oneribus.

neat cum tunc obligacione, & oneris.
¶ Terti conveniunt ruris Doctores, ut dictum est loc. cit., quando unius expensis votum castitatem, alterum manere liberum a sponsalibus, quia, votum suo votu obligatione alterius renunciare censetur, quia intendit ad id se obligare, quod cum Matrimonio sibi promisso est incompossibile; & convenientiam susceptionem Ordinis Sacri, utpote ad Matrimonium inhabilitans, diffusore sponsalia prius facta, ut habeatur ex cap. scriptis, 27. qu. a immo ad votum suscipiendo Sacros Ordines, sponsalem manes liberas a sponsalibus, quia eo votu sponsum sibi & obligationi ipsorum renunciare censetur. Dixi per votum suscipiendo Ordines Sacros, & maiores, quia sponsalia non dirimirunt per votum suscipiendo Ordines minores, immo neque per realem eorum susceptionem, eam minores, Ordines statui Matrimonii non repugnat. Erit tamen difficultas, an per votum simplex castitatis subequens, vel suscipiendo Sacros Ordines solvantur sponsalia eam ex parte sponsi votentis, & liber maneat ab ipsis. Negant aliqui, quod deducitur ex cap. viii, qui Ponitifex iubet postentiam imponi ob implementis fidem mulieris, que post sponsalia votum castitatem emisera; & ergo votum castitatis subequens sponsalia dirimitur. Deinde probant ratione, quia illicite, & invalidè promittit Deus res prius alteri homini promissa, & debita, ut si quis praudem dedit, vel promisit Petro cum titulo oneroso, non potest illud dare, vel promittere Ecclesie, sed per sponsalia promiserat quis corpus suum alteri homini; ergo non validè promisit per votum castitatis Deo, vel Sacrum Ordinum in prejudicium prioris promissionis, ita Navarrus, Sanchez, Tancerus, Regi-
gatio femel extincta non revivificat ex c. Quatuor, de Consecr. diff. Confirmitur quia matrimonium superveniens est fortius vinculum vinculo sponsalium precedentium, & eiusdem rationis cum illo, & cuin eo incompossibile; ergo extinguit illud, sicut etiam qui votet proficer in Religione fratribus liberatur omnino ab eo voto per professionem factam in Religione laixori. Ita Sanct. Tancerus, Henricus Villalobos, Lessius, Beccanus, Bonacina, Illiliucus, Stephanus S. Gregorio, & quidam alii. Communior tamen, & probabilior sententia docet teneri. Ratio est, quia in tantum illa manus liber ab obligatione sponsalium praecedentium, quia per sequens Matrimonium impeditur ne eam adimplere possit; sed per dissolutionem Matrimonii tale impedimentum tollitur, & redditur habilis, & expeditus ad illam adimplendam; ergo adimplere tenuerit, si prior sponsa cum eo contrahere valuit, unde quamvis vinculum Matrimonii durante cum secunda, sponspita sit obligatio sponsalicia repectu primæ, non tamen omnino extinguitur, ideoque talis vinculo deficiente cum secunda, revivificat sponsalicia cum prima ad contrahendum Matrimonium cum ipsa, si vel. Confirm. quia obligatio valide contracta non tempeste extinguitur; per impedimentum fortius superveniens, sed suspenditur, ut cum quis votum Religionis dimittit, & postea Matrimonium contraxit, & consummavit, mortua uxore Religionem adhuc ingreditur; ergo ob eandem rationem item erit in presenti dicendum. Ita Adrianius, Ledesma, Hurtadus, Coninchus, Vega, Ponci, Averla, Calfenius, Brancatus ex nostris, & alii quoniam pures.

prioris promissionis, ita Navarros, Sanchez, Tancereus, Regnaldus, Rebelloius, Coninchus, Hurtadus, Valentia, Beccanus, &c⁴. Communior tamen, & probabilior opinio affirmat, & ratio est, quia in sponsalibus, ut dictum est, subintelligitur illa condicione, nisi perfectior vita status eligatur; non enim debet perfectionem impedit, cum igitur per votum castitatis, vel sacerdotali ordinis Sacros perfectior vita status eligatur, status enim castitatis, & Clericatus perfectior est statu Matrimonii, ut constat ex Tridentino fess. 24. can. 10. sequitur sponsalia dirimi per votum simplex castitatis, vel Sacros Ordines sacerdotali, eorumque obligationem calare ex ultra parte. Ita Sotus, Henriquez, Ponz, Rodriguez, Ledesma, Cetajetus, Suarez, Vasquez, Angelus, Averfa, Bonacina, Caspensis, Brancatus nosfer, & alii passim. Ad fundamentum primae opinionis ex can. citato deductum dicendum est per mentitam fidem non intelligi fidem sponsalitatis promissionis, sed fidem Deo datum per votum, qui mulier illa post votum Deo factum cum alio contrahere volebat, ut patet ex verbis textus, & Glofia ibidem; vel si per fidem intelligatur sponsalitatis promissio, adhuc aliqua debuit potestitatem in iungi, eo quod illa mulier non tam castitatis amore, quam potius ne compellere cum illo sponsalio contrahere, votum emisit, ut narratur in textu. Ad rationem, si argumentum valerer, magis urgenter contra Religiosum in regnum Matrimonium rursum, quam contraria votum post sponsalia emisum, quia illa facta est traditio, & translatio corporis, cum non affectata sit sponsalibus. & tamen Deus quæ amplares.

83. Ad fundamentum opposite sententie negatur assumptum, illa enim iure utique definitum debere hominem manere in Matrimonio post priora sponsalia contracto, quia ipso durante prioris promissionis sponsalitatem nequit implere, sed non dicit priorem illam obligationem ita penitus extinguit, et etiam si Matrimonium cum secunda contractum per ejus mortem dissolvatur, non tenetur amplius homo factus liber a coniugio eam adimplere. Ad Confirmationem ne gatur assumptum quo ad secundam partem, quamvis enim vinculum Matrimonii sit fortius obligatione sponsalitatis, & ejusdem rationis cum ea, non tamen est incompossibile cura eam, ut refertur ad tempus cœlestis ipsius vinculi, unde licet quādiū vinculum Matrimonii durat, ejus implementum impedit, & obligationem suspensdat, non tamen omnino tollit, & extinguit. Nec valet assumpta paritas de voto ingrediendi Religiosum fratribus, quod omnino extinguitur per professionem in Religione laxiori & ratio disparitatis est, quia votum illud simplex commutatur in eam professionem, & votum sollempne, aut ex privilegio Ecclesiæ, & jure Pontificis, aut ab ipso profiteente, quia professio quamvis in Religione laxiori, certe maius bonum est, quam votum proficiendi in strictiori, ut ait Hurrad. disp. a. diff. ita discirrimus qu. cit. art. 1. in fine.

84. Quinto convenienter preterea Doctores fornicationem sponsi, vel sponsorum sponsalibus supervenientem innocentem præbentes dissolvendam sponsalibus, ita enim deficitum est in e. quædam

MEET

modum, 27. de jure jurando, etiam sponsalia fuissent matrimonio firmatae; & ratio est, quia juramentum illud hanc tacitam includit conditionem, si alter contra desponsationis fidem non peccaverit, alias fidem frangenti fides servanda non est, quae ratio ex quo probat deponso, qui forniciando similliter fidem notabiliter frangit. Est tamen duplex difficultas; Primum est, an dissolvantur sponsalia, quando forniciatio est involuntaria, ut quando sponsa per vim cognita. Secundum est, an per formationem a sponsa excommunicata virgine ante sponsalia commissam & post sponsalia a sposo cognitam, possint sponsalia ex parte sponsi dissolvi. Circa primam, quavis aliqui negent, quia sponsa in talis causa est inculpabilis sit, nec fidem fregeat censetur, nec in futurum suscepitur redditus. Communis tamen opinio docet posse dissolvi, & ratio est, quia ista censetur notabilis mutatio ex parte sponsa, ex qua vir deinde grave pati potest, cum vulgo latius infame sit corruptam ducere in uxorem, praelatim cum ita facili confare possit sponsam per vim, & omnino involuntari cognitam esse, & quavis etiam id conflare, & sponsa in talis causa inculpabilis sit, adhuc tamen facta est talis mutatio circa eam, propter quam merito sponsus eam repudiari potest, & hoc clare deducitur eft cap. *Rati* p. 37. qu. Lita Henriquez, Sanchez, Tancered, Reginaldus, Navarrus, Coninchus, Rodriguez, Ledelma, Becanus, Bonacina, Hurtadus, Stephanus a S. Gregorio, & alii passim; qui etiam adiutori ob eandem rationem sponsalia dissolvi posse ex parte sponsorum, si sponsa permitat se turpiter tangi, quia eo ipso habetur omnino impudica, ac propinco vilior, & etiam quia notabiliter frangit, sive in re gravi, legem sponsalium, sed fidem. Circa secundam difficultatem Paludanus cum quibusdam aliis partem tenuerit negativam, quod deducitur ex c. *Quemadmodum* 25. de jure proprio, ubi dicitur sponsum non posse obiceire sponsa formationem sponsalia praecedentem. Communis etiam opinio affirmat sponsum adhuc resiliere posse, non quia sponsa fidem freget, aut quia ob formationem sponsalia precedentem impositum suspecta redatur, sed quia adhuc per talen formationem est notabiliter vilior, quam assumitur a sponsu: quare sponsus in tali causa graviter deceptus censeri debet, & quod tantum per errorem censenter, contractus autem cum error gravis causam addit, potest a decepto irritari, & ob eandem rationem proper formationem precedentem viam excommunicatae ante sponsalia commissam, & postea cognitam a sposo, potest sponsus a sponsalibus resiliere, quia, scilicet, illa formatione redditus est notabiliter vilior. Neque contra id obstat predictum cap. *Quemadmodum*, quia ibi aperie longitudo de formatione praecedente cognita ante sponsalia, ut Glosa ibi advertit, & passim Doctores exponunt sponsa autem et contra ob formationem sponsi praecedentem, quavis ignoratam, & postea cognitam resiliere non potest quia sponsus ob illam non est notabiliter vilior in ordine ad Matrimonium, ita docent Sanchez, Tancered, Coninchus, Hurtadus, Caspensis, & alii Autores supracitati, quia id sponsi non est decessus, nec per ejusmodi actus vir redditus infamis, ut nota innotetur sponsa, nec ignominiosum est sponsa talium virum dicere.

36. Sexto praeferunt Doctores (sponsalia quoque dissolvi per lapsus termini constituti ad contrahendum Matrimonium), si terminus illi praefixus sit, tamquam terminus finiens obligationem, ultra quem contractantes obligari nolunt; dissolvi, inquit, ex parte illius, per quem non fecit, qui minus Matrimonium iniretur; ratio est, quia predictus terminus in tali causa ad id fuli agnoscit, ut ex transacto finiatur obligatio; ergo is, per quem non fecit, ab obligatione liber manet, quia obligari tantum voluit usque ad praefatum terminum, & non ultra; alter vero per quem fecit, non manet liber, quia tunc quavis finita fuerit obligatio orta per se ex dictis sponsalibus, obligatio tamen per accidens, ut reddat, quod debuit ex justitia redire. Si vero terminus obligationi adficatur, & praefigatur non ad finitam obligationem, sed ad sollicitandum obligationis effectum, seu ad confitendum tempus, ut deinceps debitor in mora constitutus non solvendo tune lapsus termini obligatio nem non extinguit; ratio est, quia tune terminus non fuit praefixus ad finitam obligationem, sed tantum ad sollicitandum ejus effectum, ac proinde eo finito, & transacto, non co ipso finitur obligatio. Si tandem terminus nullus sit praefixus, nec alio condito, non tenetur promissor statim implere, sed tantum requirent eum, cui facta est promissio, hoc enim generale est in omni debito absque termini praefixione, quod solum tenetur debitor solvere a creditore requiri, & in hoc causa sponsalia dissolvi possunt, quando dilator requirit ab altero sponsi ad perficienda sponsalia, & Matrimonium contrahendum ita differt, & prorogat, ut iudicium prudentem censetur sponsalibus renunciari, aut

QUESTIO QUARTA.

De Matrimonio impedimentis.

87 Postquam in praecedentibus de essentia Matrimonii, & sponsalium dictum est, nunc de impedimentis ciuidem agendum est, de quibus tractat Scorus 4. distinct. 34. usque ad 42. hacten autem impedimenta di-

cis sunt generis, quodam enim matrimonium contrahendum sollemmodo impedire, alia vero etiam contractum dirimunt, & hoc Doctor loc. cit. appellat simpliciter talia, quia non solum obstant, ne licite contrahatur, sed etiam ne validum, illa vero vocat impedimenta tantum secundum quid, quia prohibent quidem matrimonium, non tam redditum illud irritum, & nullum, sicut ipsi contrahatur, sed tantum illicitum. Unde impedimenta primi generis dicuntur mere prohibentia, secundi vero generis dicuntur etiam dirimentiuxa divisionem communiter a Doctoribus traditam, hanc igitur questionem brevitatem expeditum iuxta fuisse dicta, & disputata de hac materia disp. 7. q. 11. & seq.

ARTICULUS PRIMUS.

De impedimentis non dirimentiibus, seu meris prohibentibus.

88 Hec supponendum est ex dictis q. 11. cit. a. 1. Ecclesiam ex autoritate sibi a Christo Domino collata in omnes fideles potuisse ex causis rationabilibus certa quedam Matrimonium impedimenta instituire non tantum prohibentia, sed etiam dirimentiua, & ita de fide definitum est in Cone. Trid. 24. can. 3. 4. & confit ex praxi, & uero Ecclesie, & sicut in veteri testamento quedam impedimenta matrimonii constituta fuerit, ita expedientis sunt, ut in lege quoque nova constituerent, & quavis Christo Domino non fuerint immediate constituta, hoc tamen prudenter, & utiliter fecit Ecclesia, in qua hec potestis remanent, ut docet Scorus dif. 35. & seq. quibus in locis expresse docet potuisse Ecclesiam statuere impedimenta matrimonium etiam dirimentiua, & de facto statuisse, & hoc etiam ratio ipsa suadet, quia iure humano negare statuere nonnullas conditioes humanorum contractuum, utiliter, & valide celebrantur; cum igitur matrimonium sit quidam contractus humanus, ex ea parte qua talis est, poterat utique ex ipso iure humano huiusmodi conditioes subiecti, & poterat humana potestate illicitus reddi, in modo irritari non minus, quam reliqui contractus, statuendo ut matrimonium ab his vel illipossit, aut hoc vel illo modo factum sit illicitum, ac etiam invalidum & nullum, & quidem ut ab impedimentis non dirimentiibus, sed meris prohibentibus exordium sumamus, impedimenta huius generis quinque communiter a Theologis numerantur, ut diximus dif. 1. cit. q. 12. art. 1. & vide et apud Bonacina, qu. 3. punct. 14. qui alios cit. & Brancatus nuptiis dif. 36. nimis interdictum, Catechismus, Vorum simplex, Sponsalia, & Crimen, quia memoria juvandae causa verbius quibusdam comprehenduntur, qui passim a Summis resuruntur.

89 Primum itaque impedimentum est Ecclesie inter dictum seu prohibiti, ut habetur ex c. Non axorem 33. q. 1. & c. Capell. Ius, de seris interdicti autem non id sonat, quod prohibiti, quare si amplectetur in hac significatione summa, omnium impedientiarum generaliter comprehendit, specialiter autem hic nomine interdicti intelligitur prohibitus matrimonium ratione feriarum, interdictum est enim a Ecclesia, sed prohibitus ne quibusdam annis temporibus matrimonio fiant, & diversa de hoc sicut prohibitus pro temporum varietate, non autem impedit auctoritate Judicis Ecclesiastici, cui cum communis Doctor ibi responderemus, quod si causa dissolvi sponsalia moraliter certa sit nulla Judicis auctoritate opus est, nisi ratione vindicandi scandali, quando nimis publice contracta fuerit, unde etiam pluribus in locis observatur, ut a sponsalibus publice notis resiliere, non licet, nisi causa etiam prius ad Ordinarium data, & ab ipso probata; unde propria, & privata auctoritate sponsalia dissolvi licet, quando hinc etiam contracta fuerunt & causa ea dissolvi oculata est, & dum publice contracta sunt, & infra causa ea dissolviendi etiam publice confitit, quia ex hac dissolutione sponsalium propria, & privata auctoritate nullam oritur scandalum. Si autem causa dissolvi sponsalia dubia sit, nec certe confitit esse iustam, & sufficientem, tunc in propria, & privata auctoritate est dissolvere non licet, quia quilibet sponsus vi contractus sponsalium est in possessione iuris acquistus, ut fiat, quod promissum est, in dubio autem nemini licet propria, & privata auctoritate alterum de possessione sui iuris detinere, sed ad hoc decidendum requirunt legitima Judicis auctoritas.

Matrixi Thes. Morali.

fice, sed etiam ab Episcopo, ut dictum est, in modo etiam a Parochio excusa, & ad tempus ut a Averfa q. 15. sect. 2. ubi etiam advertit, quod quandocumque in tali prohibitione, & interdicto, etiam si Pontifice, non apponit expresse forma irritans, remaneat purum impedimentum prohibens, & non dirimens. Quis enim in hoc dispensare posse, dictum est l.c.

90 Secundum impedimentum est Catechismus, qui est instruicio fidei, quae fit ante ianum Ecclesie super baptizando a patrino, qui ad interrogacionem factam a Parochio responderet nomine eius, qui baptizari debet, per hanc ergo sacramentum contrahitur hic patrino cognitionem quamdam spiritualem cum eo, quem tenet, ob quam prohibitum est illi cum eo potest contrahere, ita habetur ex c. *Contra* de cognatione spiritu. & c. 2. de cognatione spiritu. in 6. & hoc dicitur impedimentum Catechismi prohibens, sed non dirimens, estque rationis consolatum, ut sicut patrino tenens in baptismo contrahit cum baptizato perfectam cognitionem spiritualem matrimonium dirimentem, & patrino tenens tantum in Catechismo quamdam contraherat imperfectam, ac veluti inchoatam cognitionem spiritualem columnodo prohibent, & de hoc impedimento mentionem facit Scorus 4. d. 42. K, ubi ait per Catechismum, qui precedit baptismum oriri cognitionem spiritualem, per quam impedit matrimonium contrahendum, licet non dirimatur contractus, ac etiam D. Bonaventura ibidem par. 1. q. 1. Sed dubium est, an hoc impedimentum iure novo Conc. Trid. 24. c. 2. de Matrim. fuerit sublatum. Negant aliqui dicentes ibi tantum fuisse refutatum ad eadem personas, & gradus cum cognitione spirituali perfecta orientem ex baptismo. Ita Palacius, Navarrus, Ugoinus, Vega, & quidam alii, quos sequitur Brancatus ex notris dif. 76. art. 2. Communis tamen, & probabilior opinio afferat, ut diximus loc. cit. hoc impedimentum iure novo per Conc. 1. c. fuisse sublatum, ita enim clarum habetur ex verbis suis, ut etiam notavit Averfa qu. 10. sect. 3. in fine, ibi enim post definatas personas, inter quas contrahit volunt spiritualem cognitionem, concludit *Omnibus in eis alias personas huiusmodi spirituali cognitionis impedimentum omnino sublatum*, quo loquendi modo non tantum in impedimento dirimens, de quo praefectus agebat, sed etiam meris prohibens, fatis attingit, & cum hoc impedimentum in nulla parte designaverit, iam in omnibus sublatum, & quando etiam Concilium dubie, & obfice effet locutum, adhuc hoc opinio, ut communior, & probabilior amplectenda est, quam opposita, quia lex dabit loquens pro parte favorabile, et declaranda, cum privilegia sine amplianda, & pone restringenda, unde haec opinionem levigat Henr. Sanch. Reginaldus, uterque Ledelma, Tancered, Coninchus, Tafius, Riecius, Reginaldus, Molina, Ledelma, Valentia, Averfa, Hurtadus, Capensis, Brancatus, ex nostris, & alii passim. Ita diximus quod. 10. cit. art. 2. ubi etiam in fine difficultatem illum expeditum, an propriis auctoritate licet a sponsalibus resiliere iusta de causa, vel opus est auctoritate Judicis Ecclesiastici, cui cum communis Doctor ibi responderemus, quod si causa dissolvi sponsalia moraliter certa sit nulla Judicis auctoritate opus est, nisi ratione vindicandi scandali, quando nimis publice contracta fuerit, unde etiam pluribus in locis observatur, ut a sponsalibus publice notis resiliere, non licet, nisi causa etiam prius ad Ordinarium data, & ab ipso probata; unde propria, & privata auctoritate sponsalia dissolvi licet, quando hinc etiam contracta fuerunt & causa ea dissolviendi etiam publice confitit, quia ex hac dissolutione sponsalium propria, & privata auctoritate nullam oritur scandalum. Si autem causa dissolvi sponsalia dubia sit, nec certe confitit esse iustam, & sufficientem, tunc in propria, & privata auctoritate est dissolvere non licet, quia quilibet sponsus vi contractus sponsalium est in possessione iuris acquistus, ut fiat, quod promissum est, in dubio autem nemini licet propria, & privata auctoritate alterum de possessione sui iuris detinere, sed ad hoc decidendum requirunt legitima Judicis auctoritas.

91 Tertium matrimonium impedimentum est votum castitatis, hoc autem potest esse duplex, aut solleme, quale est in professione religiosa, vel etiam in susceptione O. divis. Sacri, aut simplex, quare privatum fieri potest, de voto solleme agendum potest inter impedimenta dirimentiua, nunc vero sermo est de voto simplici castitatis, vel ingredientia Religionis, vel suscipienda Sacros Ordines, vel non nubendi, & de hoc impedimento etiam loquitur Doctor 4. d. 38. q. un. C. ubi inquit, quod votum simplex continet non impediri simpliciter, licet enim impedit matrimonium contrahendum, non tam dirimit contractum quod solum impedimentum dirimentiua, dicitur simpliciter impedire. Hoc igitur votum simplex castitatis jam declaratum est impedimentum prohibens matrimonium contrahendum, ut constat ex cap. *Si quis* 27. qu. 1. & c. un. de voto in 6. Ratio est qui matrimonium reputat adimplectioni hujusmodi voti, & tali voto adfricibus contrahendo matrimonium graviter peccat, cum faciat contraria votum in re gravi, quavis matrimonium ab eo factum sit validum, quare Doctores Communiter dicunt, quod qui cum hujusmodi voto matrimonium contrahit, dispensatio illius non obtemperat, non solum mortaliter peccat, sed nec etiam debitum conjugale licet petere potest, quavis redere potest, debet, hoc etiam jam pridem docuerunt. D. Thom. 4. d. 38. q. 1. art. 3. D. Bonaventura ibidem p. 2. qu. 1. hoc autem tem vis est in voto, non tam ex precepto positivo Ecclesie, quam per se jure divino, & naturali, quia hoc sua natura, seu suo jure naturali impedit sibi mortali ne fac matrimonium, quia sic contrahere est contra fidem Deo daturam in re gravi, & ex natura rei quicunque tenetur servare, que Deo promulgata, quare hoc matrimonii impedimentum est de jure divino, naturali, & peccat quoque alter conjugum, quitalis voti consensu contraheret, tamquam alterius peccato cooperans. Sed Dubium est, an sic votus possit sine peccato matrimonium contrahere animo determinato, non consummandi. Affir-

H h mant